

РЕЗУЛЬТАТИ ЛАБОРАТОРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В'ЯЗКОСТІ КОРМОСУМІШІ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА КОРМОВИХ ГРАНУЛ

В. Братішко, канд. техн. наук.

ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства»

У статті висвітлено результати лабораторних досліджень з визначення впливу складу та вологості зерно-стеблової кормосуміші на її в'язкість. Для проведення досліджень створено лабораторну установку, що працює за принципом ротаційного віскозиметра.

Ключові слова: *віскозиметр, в'язкість, гранулювання, кормосуміш, сіно.*

Суть проблеми. Складність отриманих математичних моделей процесу роботи гвинтового гранулятора кормів [1, 2] викликала необхідність застосування в якості єдиного показника, що характеризує фізико-механічні властивості пластифікованої кормосуміші, її в'язкості. А отже, постала потреба у дослідженні впливу основних фізико-механічних властивостей кормосуміші на цей показник.

Методика виконання досліджень. Як вихідну сировину під час проведення лабораторних досліджень використовували подрібнений ячмінь та сіно люцерни. Вихідна вологість сіна становила 15,2%, ячменю – 12,2%. Середньозважена довжина часточок сіна становила 8,6 мм, модуль помелу ячменю – 1,3 мм. Маса однієї порції кормосуміші для кожної повторності досліджу становила 1,0 кг (вихідної вологості). Температура повітря під час проведення досліджень становила 21-22 °С.

Для зміни частоти обертання робочого органу розробленого нами [3] лабораторного ротаційного віскозиметра (рисунок 1) використовувався перетворювач частоти електричного струму DELTA VFD037EL43A 3,7 kW. Тривалість кожного досліджу становила не менше 3 хвилин – до стабілізації показів стрілки приладу.

В процесі проведення лабораторних досліджень до отриманої раніше залежності в'язкості пластифікованої кормосуміші [3] були внесені деякі зміни. Зокрема, для зручності зняття показів шкалу ротаційного віскозиметра було відтаровано за допомогою динамометра загального призначення ДПУ-0,02-2 [4].

З урахуванням наведеного, при представленні частоти обертання внутрішнього циліндра віскозиметра в обертах на хвилину, залежність для визначення в'язкості кормосуміші набула вигляду:

$$\eta = 30 \frac{R_{np} F_{np} \left(1 - \frac{R_B}{R_3}\right)^2}{4\pi^2 R_B^2 h n} \quad (1)$$

де R_3 – радіус зовнішнього циліндра віскозиметра, м;
 R_B – радіус внутрішнього циліндра віскозиметра, м;
 h – висота внутрішнього циліндра віскозиметра, м;
 R_{np} – радіус встановлення пружних елементів, м;
 F_{np} – значення зусилля на шкалі віскозиметра, Н;
 n – частота обертання внутрішнього циліндра віскозиметра, об/хв.

Рисунок 1 – Пристрій для визначення в'язкості кормосуміші

Для лабораторної установки (рисунок 1), що використовувалась під час проведення досліджень, значення параметрів становили: $R_B = 60,5$ мм; $R_3 = 74$ мм; $R_{np} = 135$ мм; $h = 165$ мм. Після підстановки зазначених параметрів вираз (1) спростився:

$$\eta = 5,6533 \frac{F_{np}}{n}, [Па \cdot c]. \quad (2)$$

В якості досліджуваних факторів виступали (таблиця 1):

- вологість кормосуміші w , %, x_1 ;
- вміст грубих кормів s , %, x_2 ;

- частота обертання внутрішнього циліндра віскозиметра, n , об/хв, x_3 .
Досліджуваним критерієм була в'язкість кормосуміші η , Па·с.

Таблиця 1 – Досліджувані фактори та рівні їх варіювання

Рівень варіювання факторів	Досліджуваний фактор		
	Вологість, %, x_1	Вміст сіна, %, x_2	Частота обертання вала, хв ⁻¹ , x_3
Верхній рівень (+)	35	40	50
Основний рівень (0)	25	25	40
Нижній рівень (-)	15	10	30
Інтервал варіювання	10	15	10

Мета досліджень – встановити вплив вологості кормосуміші та вмісту грубих кормів на показник її в'язкості. З метою аналізу інтенсивності механічної взаємодії кормосуміші з робочими органами гранулятора кормів у якості третього фактора було досліджено вплив частоти обертання камери лабораторного ротаційного віскозиметра.

Викладення основного матеріалу дослідження. Після оброблення результатів трифакторного експерименту було отримано залежність критерію оптимізації від досліджуваних факторів – рівняння регресії у вигляді поліному другого порядку. Для в'язкості кормосуміші η , Па·с модель мала вигляд:

$$\eta = 2,12461 - 0,457197x_1 + 0,1588x_1^2 + 0,755897x_2 - (3) \\ - 0,11125x_1x_2 - 0,25017x_3 - 0,150102x_2x_3,$$

та у розкодованому вигляді:

$$\eta = 2,53673 - 0,106578w + 0,108962s + (4) \\ + 0,001588w^2 - 0,000741667ws - 0,00100068sn,$$

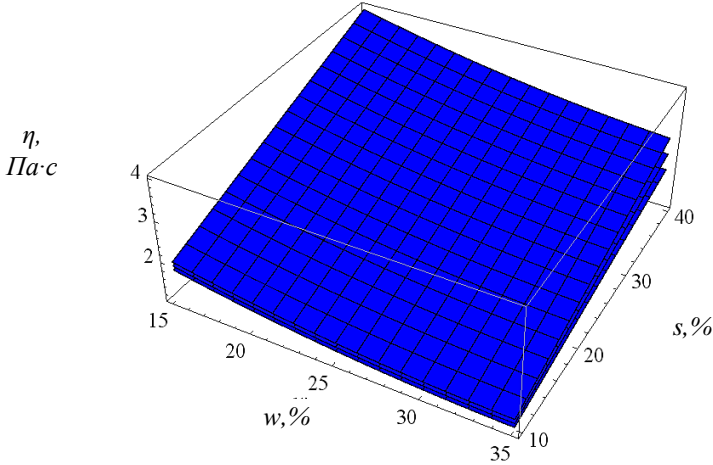
де w – вологість кормосуміші, %;

s – вміст подрібненого сіна в кормосуміші, %;

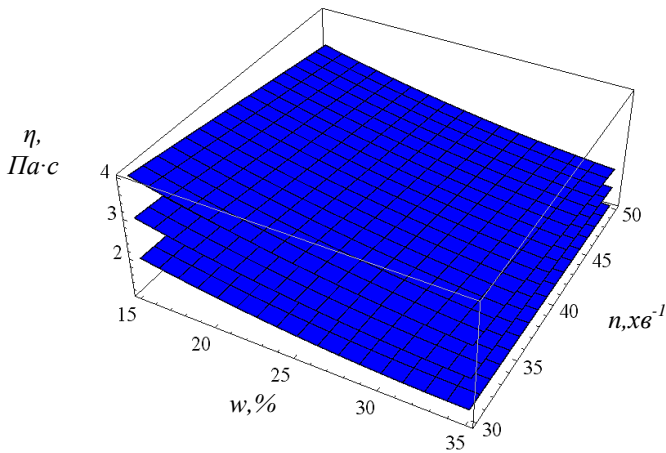
n – частота обертання внутрішнього циліндра віскозиметра, хв⁻¹.

Для залежності(3), (4), яка є адекватною на 85% рівні довірчої вірогідності, коефіцієнт множинної детермінації становить $D = 0,958$. Значення критерію Фішера $F = 40,96$; ймовірність F-критерію $P = 0,99$. Всі коефіцієнти моделі є значущими на рівні довірчої вірогідності не менше 85%.

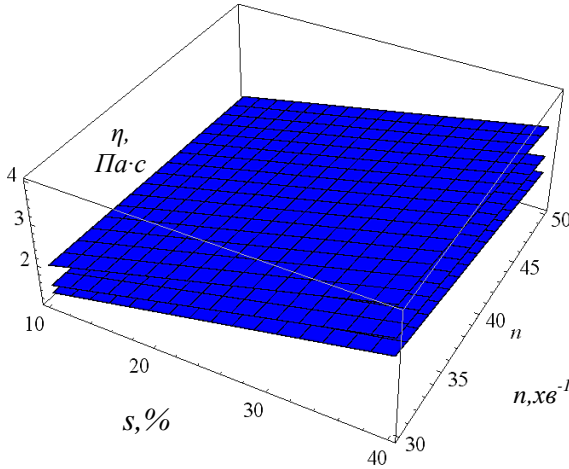
Графічна інтерпретація залежності (4) наведена на рисунках 2-4.

Рисунок 2 – Вплив вологості кормосуміші w та вмісту сіна у кормосуміші s на коефіцієнт в'язкості кормосуміші η для значень частоти обертання циліндра віскозиметра $n = 30, 40$ та 50 хв^{-1} (відповідно верхня, середня та нижня поверхні)

Рисунок 3 – Вплив вологості кормосуміші w та частоти обертання циліндра віскозиметра n на коефіцієнт в'язкості кормосуміші η для значень вмісту сіна в кормосуміші s – 10, 25 та 40% (відповідно нижня, середня та верхня поверхні)

Рисунок 4 – Вплив вмісту сіна в кормосуміші s та частоти обертання циліндра віскозиметра n на коефіцієнт в'язкості кормосуміші η для значень вологості кормосуміші w – 15, 25 та 35% (відповідно верхня, середня та нижня поверхні)

Як видно з аналізу рисунків 2-4, в'язкість кормосуміші очікувано збільшується зі зростанням вмісту сіна в кормосуміші та зменшується зі збільшенням її вологості.

Проте, значення коефіцієнта в'язкості в отриманих межах (0,950-4,146 Па·с) співставне з в'язкістю, наприклад, мазуту [5], для якого $\eta_{\text{мазут}} = 2,022$ Па·с. Вочевидь, це, а також наявне зменшення коефіцієнта в'язкості зі збільшенням частоти обертання циліндра віскозиметра свідчить про деякий вплив на зафіксовані в результаті проведених лабораторних досліджень показники пристрою «зовнішнього» тертя кормосуміші по стінках циліндрів віскозиметра, поряд із «внутрішнім» тертям – в'язкістю суміші.

Висновки.

В результаті лабораторних досліджень було встановлено вплив вологості та співвідношення зернового та стеблового компонентів кормосуміші на показник її в'язкості. Зокрема з'ясовано, що в'язкість кормосуміші збільшується зі зростанням вмісту грубих кормів у кормосуміші та зменшується зі збільшенням її вологості. Максимальне значення в'язкості

кормосуміші спостерігається при її вологості 15%, вмісті сіна 40% і становить 4,146 Па·с.

Література

1. Братішко В.В. Продуктивність та енергосмність процесу гранулювання зерно-стеблової кормосуміші гвинтовим гранулятором// Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету / Техніка в сільськогосподарському виробництві, галузеве машинобудування, автоматизація. – Вип. 28. – Кіровоград: КНТУ, 2015. – С. 138-144.
2. Братішко В. Оптимізація конструкційних параметрів гвинта гранулятора кормів // Вісник Львівського національного аграрного університету. – Агроінженерні дослідження. – № 18. – Львів: ЛНАУ. – 2014. – С. 129-136.
3. Братішко В.В. Пристрій та метод визначення в'язкості пластифікованої кормосуміші // Механізація та електрифікація сільського господарства. – Вип. 99. Т 1. – Глеваха: ННЦ «ІМЕСГ». – 2014. – С. 543-549.
4. ГОСТ 13837-79 Динамометры общего назначения. Технические условия
5. Мала гірнича енциклопедія: в 3 т. / за ред. В. С. Білецького. – Донецьк : Донбас, 2004.

Анотація

В статтє отражены результаты лабораторных исследований по определению влияния состава и влажности зерно-стеблевой кормосмеси на ее вязкость. Для проведения исследований создана лабораторная установка, работающая по принципу ротационного вискозиметра.

Summary

The results of laboratory tests to determine the influence of composition and corn-stem forage mixture moisture on its viscosity are presented in the article. For research purposes laboratory installation using the principle of rotational viscometer was developed.